

Jätkame esimeses infolehes alustatud Oru kandi külade tutvustamist. Vahepeal on nii mõndagi igapäevaelu muutvat juhtunud, kuid elu läheb edasi ning täna sammume lootusrikkalt suve poole. Vaikselt jätkuvad pausile pandud üritused ja kokkusaamised.

Linnamäe beebiklubi pani hooajale kena punkti piknikuga Paliveres Kuliste aasal (pildil).

Soolu küla 500. aastapäeva puhul toimub 19. juulil kell 14.00 lõõtsakontsert (Tursa talus); 25. juulil kell 11 juubeliaastale pühendatud kokkutulek ning 12. septembril kell 17.00 kontsert „Armastusega sügisesse“ (Taavetil).

Juuni keskpaigaks selgub, kas ka sel aastal saab pidada Linnamäe kontsertide päeva talvel planeeritud mahus ja kohtades.

Loodame, et olete sellest paarist kohaliku omaalgatuse programmi toel ilmunud infolehest saanud ka uusi teadmisi oma küla või piirkonna inimeste tegemiste kohta.

Linnamäe Arenguselts

NIIBI

Niibi küla talgud

Niibi mõisa kohta on teadaolevalt üks varasemaid dokumente aastast 1624, mil Rootsi kuningas Gustav Adolf läänistas Ingvälä ja Niibi küla maid Magnus Brümmerile. Nendest maa-dest moodustuski mõis. Viimaseks omanikuks enne riigistamist oli perekond Luhaäär.

Niibis asus Oru piirkonna üks vanemaid koole, mis asustati 1855. aastal ja tegutses kuni 1939. aastani, mil valmis Sutlepa uus koolihoone.

Rahvajutt räägib, et Niibi Lubjahju mäel olla selline omapära, et kui sajupilved mäe kohale jõuavad hajuvad need justkui imeväel laiali ning Niibis vihma ei saja.

1954. aastal arvati Noarootsi piirkonda kuulunud Niibi küla Linnamäe külnõukogu koosseisu, 1977. kustutati külade nimekirjast ja liideti Ingväläga. Sel ajal elas Niibis vaid 10 inimest.

Küla territooriumile jäävad OÜ Kekkilä Eesti Niibi tehase turbatootmise

maardlad. Tehas ise jääb aga naabrite, Väike-Nõmmküla maadele.

Taasiseseisvumise alguses elavnes ka külaelu. Rehe talu peremehe eestvedamisel korraldati mitmel aastal Niibi küla päeva. Pisikeses külas on talud üsna hajutatud, aga nagu mujal, nii toob aeg-ajalt ka Niibis inimesi kokku talgutegevus - ühiselt sai Riguldi tee äärde püsti kena triibuline postkastialus.

Tilga talu õuel esines möödunud-suvise Linnamäe kontsertide päeva raames rohkelt publikut kohale toonud Alen Veziko. Perenaise süveneva aiandushuvi tulemusi võib imetleda juba praegu. Niibi külast võib leida raamatupidaja, hooldekodu töötaja, puutööga tegelejaid, turbatootmise spetsialiste, Kaitseväge teenistuja ja elektriasjanduses lahtiste kätega meesterahva. Aeg-ajalt naudib maa-elu ka üks kiirabitöötaja.

On kuulda, et külla on oma kodu rajamas uus noor pere – Oru piirkonna kõige väiksema elanike arvuga (17) kogukond on lootusrikkalt kasvamas...

Eve Tamm-Hinno

INGKÜLA

Mangu talu linnu- ja loomapark

Pisikeses 19 elanikuga Ingkülas võib samuti leida muistsete aegade inimasustuse jälgi. Vanari talu juurest üle Linnamäe-Riguldi tee ca 90 m põhja poole minnes laiub kõrgem trapetsikujuline ala - II aastatuhande esimesse poolde dateeritud ning muistisena hästi säilinud maalune külakalmistu. Kohta on nimetatud ka Kabelimäeks. Enne Teist maailmasõda leitud sealtsamast ra-

ha-aare, mis sisaldanud isegi vanu araabia münte.

Väikseid külasid on ikka aeg-ajalt naabritega liidetud-lahutatud. 1977. aastal liideti Ingkülaga Niibi küla. Sel ajal elas Ingkülas 35 inimest ja Niibis 10 inimest. Täna on külad jälle eraldatud ja elavad oma elu.

Juhani talu peremees Ermo on ametilt ehitaja ja seetõttu võivad noored olla uhked oma kätega värskelt ilme saanud kodu üle. Perenaine Greete töötab juristina ning nõustab töösuhete osas nii tööandjaid kui töötajaid. Vabal ajal tegelevad nad lohesurfiga. Kuna lohesurfi saab õige varustusega harrastada aastaringselt, võib neid tuulise ilmaga mere äärest leida nii suvel kui talvel. Talus elab ka kuldne retriiver, toreda nimega Vahvel. Vahvel käib trennis, et temast saaks kuulekas ja koolitatud päästekoer, kes suudaks vajadusel metsast inimesi otsida.

Kuna Juhani talul varasemalt postkasti ei olnud ja parasjagu pakkus „Omniva“ „Teeme ära“ talgupäeva raames postkaste, siis otsustati, et **TEEME ÄRA!** Eelnevalt uuriti, kas külas on veel uue postkasti huvilisi ja kuna kokku sai kaheksa talu,

tuli ehitada suurem postkastialus. Nüüdsest saavad Ingküla elanikud postkasti tühjendades sealsamas ka külade uudiseid ja kuulutusi lugeda ja jagada.

Mangu talu tegemisi võib jälgida samanimelisel FB lehel. Kasvamas on kanad, pardid, haned, jäneseid ning võib juhtuda, et mõne aja pärast saab samast ka kitsepiima. Külarahvale on müügiks pakkuda kanamune. Perenaine on diplomeeritud modist ehk kübarategija ning talvehooajal õmbleb ka lapitekke.

Kärra perenaine on samuti käsitöö- ja aiandushuviline, temalt saab osta mett. Mesilastega tegeletakse ka Koka talus. Ametimeestest on külas esindatud veel postitöötaja, IT-tehnik, sisearhitektid, tüüri- mees ja vanemmadrus, kuldsete kätega ehitaja ja jahimees. Uueri maaüksusel asuval Põllumäe kõrgendikul on aga ajast-aega peetud küla jaanitulesid.

Vanim elanik, rootsiverd härrasmees Raja talust on oma pika elu jooksul töötanud nii rabas, remonttöödel kui ka elektriliinide ehitamisel.

*Ingküla tegemised tähendas üles
Eve Tamm-Hinno*

AUASTE

Auaste Mari maaiskapeenrad

Auaste asundus tekkis Auaste Amõisamaade jagamisel, eelkäijateks 1726. aastal Uugla mõisale kuulunud külad Haugast ja Melaküll. Pärast Auaste (Wiesenu) mõisa moodustamist (1843) on vanade dokumentide järgi sealkandis mainitud veel Suistema (Suustema) küla ja kõrtsi (1796). Auaste mõisa peahoone lammutati 1960-ndatel, maakividest kelder on aga tänaseni heas korras, aastaid kasutusel olnud laudas on tegutsenud kohalik loomapidaja, kes tänaseks hakkab küll oma tegevust lõpetama.

Ajaloolist sügavust lisab külale esimesest aastatuhandest e.m.a. pärit kivilalme, kahekümne korrapärase lohukesega kultusekivi ning II aastatuhandesse e.m.a. dateeritud

Suistemäe (Tiinamäe) matmispaik, kus kruusavõtmisel on 45-60 cm sügavuselt leitud inimluid ja ühe pealuu juurest kaelakee 13-st läbi-puuritud koerahambast.

1939. aastal oli Auastes 77 elaniku, 1977. 27 ja täna 23. Külaelu kulgeb vaikselt ja omasoodu, kes nokitseb aias, teeb savitööd ja paberist punutisi, olemas on Haapsalu salli kuduja, jahinduse ja vana tehnika huvilisi ning mitmed veoautondusega seotud ettevõtjad. Aeg-ajalt on valjemaid hääli kosta Sepa motokrossiraja kandist. Rada on tänaseks küll varasemast veidi lühemaks tehtud, kuid huvilisi, kel soov end seal väikese tasu eest välja elamas käia, jätkub.

Maasikakasvatusega tegelev Auaste Mari sai alguse 2014. aastal, mil

rajati oma väikese põlluga pereettevõtte, et pakkuda lastele suvel töötgemise võimalust. Aastatega on tekkinud oma klientuur, kes vahel juba enne hooaega helistavad ja küsivad, kas maasikad on valmis. Huvi tunda on ka põhjust, sest tegemist on igati puhaste, väetamata marjadega.

Pisikese tõrvatilgana külaidüllis on Tornialuse tee Kärneli talu poolse otsa olukord – auk augus kinni.

Lõpetuseks lõiguke Kraavi talu peremehelt, mis oma südamlikkusega Auaste küla elu väga tabavalt kokku võtab: „Oli aasta 1984, kui omale tuttavate soovitusel Kraavi talu soetasime. Vanad omanikud olid manalateed läinud ja nii see maja siis tühjana seisma jäi. Oleme siin aastate jooksul pisut maja kohendanud, nii seest kui väljast. Lisaks peenramaa,

kaunis lilleaed, siin-seal viljapuud ja marjapõõsad. Võib öelda, et olen Kraaviga kokku kasvanud ja praktiliselt aastaringsest paigal. Olen rahul küla kogukonna eluga, naabritega ikka aeg-ajalt suhtleme. Hea meel on tõdeda, et Linnamäe Peekoni majandushoone (endine kolhoosi väetisehoidla) on leidnud tublid rentnikud-põllumehed. Aastaid on korralikult talviti tehtud lumetõrjet, teed on ikka lahti olnud. Küla on väike, aga armas. Oleme rahul oma kunagise otsusega siinse majakoha soetamisel.“

Ja kui mitmed kohalikud noored on otsustanud kodukülla maja ehitada, näitab see, et Auaste on elamiseks üks tore ja perspektiivikas paik.

Auaste elanikud

ORU

Oru Metsanurga talgud

Oru külas on inimasustuse jälgi juba II aastatuhande algusest. Rebase, Rehe, Raudsepa ja Männiku talude läheduses on arheoloogilise mälestisena kaitse alla võetud mitmed muistsete põldude asukohad. Linnamäe Peekoni territooriumil asub samasse ajajärku kuuluv ohvrikivi.

Oru asundus tekkis Uugla mõisa maade jagamisel, 1726. a on mainitud Arrokülili nimelist küla. Seda on peetud ka rannarootslaste elupaigaks ja nimetatud Rootsi-Arro-

küll. Oru mõis rajati 1817. a, mõisa peahoone on tänaseks hävinud. Levib pärimuslugu 1869. aastal toimunud „Oru sõjast“, kui mõisnik Clodt tõi soldatid talupoegi nüpeldama, kuna need keeldusid mõisa tööle minemast.

1939. aastal oli Oru külas 104 elanikku, täna 54. Orul elavad ettevõtlikud inimesed, pea igas talus toimetatakse millegi põnevaga. Lehtre talu peremees tegeleb juba aastaid lisaks viljale ka mahetatra kasvatamisega ning jahvatab väikestviisi

tatrajahugi. Kas teadsite, et tatra vilja nimetatakse pähkliks?

Metsanurgal kasutatakse ära kõik koduaia saadused: õunad, arooniad, sõstrad, tikrid, vaarikad, rabarber, sekka pihlakatki ning neist valmistatakse maitsvaid veine. Veinidel on iseloomustavad nimed: põldmarjavein „Põllapäalne“, „Sõstrasilm“, „Tige tikker“, „Vanamehe vaarikavein“. Üks erilisematest on meevein – on ju Oru külas ka mesila ja nii saab ühele mittevajalikest jääkides luua teistele midagi uut ja väärtuslikku. Metsanurgal on tasapisi algatatud talgutegevust, esimesel aastal oma perega, järgmisel tegutseti juba koos naabritega.

Üle neljakümne aasta tegutsenud Oru mesilas on käsil tarude seinte ja katuste kapitaalremont. Kokku on vaja üle vaadata ligi sadakond mesitaru. Hiljemalt jaanipäeva paiku võib taas linnumagusa sooviga Hardi ja Mati poole pöörduda. Mesinikud mõtleavad roheliselt ka energiatootmise valdkonnas - mesila peahoone katusele paigaldati hiljuti 80 ruutmeetrit päikesepaneele.

Linnamäe Peekoni juhi sõnul on aasta tagasi toimunud kriisist toibutud, tootmisprotsess taastatud.

Lautades on ruigamas umbes 6800 rõngassaba ning peamiseks mureks vaid see, et inimesed ja loomad terved oleks.

Lipu talu ettevõtte „Osmussaare reisirid“ on hooajaks valmis. Niipea kui eriolukord lubab, saab väike-laev Arabellaga ette võtta merereise tutvumaks Osmussaare põneva kultuuriloo ja loodusliku iluga. Ühel juulikuusel reisiril on plaanis koos taimegiidiga saarel kasvavaid orhideesid tundma õppida.

Kalevi talu perenaine on üle kolmekümne aasta tegelenud Saksa dogide kasvatamisega. Mis imenipiga see pisike naine pea rinnuni ulatuvad koerad endale kuuletuma paneb, seda on ta nõus teiste koerainimestegagi jagama. Vaka all ei hoia ta ka

oma aiandusalaseid teadmisi - kui lillepeenarde pikkuseks on juba sada meetrit ja tulbisortide kogu pidevalt täieneb, on tegemist kahtlemata väga pühendunud aiahuviliselega.

Kiige turismitalu on selleaastase hooaja juba avanud – esimesed majutujad on ööbimispaiga ja sooja söögi võimaluse leidnud. Peremees võtab jätkuvalt vastu ka elektritööde tellimusi. Tõnise perenaisel on rohkelt teadmisi erinevatest kangastest ja õmblustööst.

Ja kui Oru-Soolu-Jalukse tee kurvi peal asuvast helesinisest majast möödudes magusat lõhna on tunda, siis on teada, et Lehtil on küpsema pandud järjekordne ahjutäis ime-maitsvaid sepikuid. Kui temalt retsepti küsida, saate vastuseks: sorts

piima, natuke pärmi, sutsakas soola ja suhkrut, jahu nii palju, et taigen väga paks ei tuleks - nii lihtne üks sepikutegu ongi!

Külas elavad veel müügisekretär, kiirabi- ja päästetöötaja, elektritarvete asjatundja ja autojuht, ehitajad, aiamaajade tootja, geodeet, giid, grillmeister ning sõna otseses mõttes mitu paari staažikaid rahvatantsijaid.

Tegusaid inimesi mahub sellesse Linnamäega üha enam kokku kasvavasse külla veel juurdegi, kuna planeerimisel on suurem nn uus-asum - kolm krunti on juba valmis ja lähiajal lisandub neid veelgi.

*Oru küla tegemised pani kirja
Eve Tamm-Hinno*

VEDRA

Vedra jõululõike 2019

Esmakordselt 1521. aastal mainitud Vedra külal on järgmisel aastal täitumas soliidne ja väärikas aastapäev. Vedra Pataka mäe teise aastatuhande algusest pärit kivilalme viitab aga tõsiasjale, et siinkandis elati juba vähemalt tuhat aastat tagasi. Võib öelda, et Vedra kant lausa kubiseb legendidest ja ajahambale vastu pidanud väärtuslikest muinsuspaikadest. Rahvasuu pajatab lugusid Pataka mäel vihma palumas käinud valgetes kleitides külanaisetest, paekividega vooderdatud „kartuliaukudest“, bussiputka juures asuvast ookri leiukohast, rääkimata Poola kuninga hauast ning Kalevipoja kivist, mille all olla peidus seitse härjasarvetäit hõbedat.

Vedra kõrtsihoone on üks väheseid, mis Eestis tegutsenud paarist tu-

handest omataolisest tänase päevani päris kõbusana püsti seisab. Samas lähedal, Kaasiku (hiljem Kooli) talu rehetoa tegutses aastatel 1862- 1903 Vedra külakool. Tänavala talu maadele rajati 1930ndatel Vedra kalmistu ja palvemaja. Eringe talus on alles piirkonna ainus 100% säilinud sisseseadega, 1865. aastast pärit pukktuulik.

Vedras võib nautida ka looduse ilu - Veski talu sillast allavoolu on Salajõe karstiaala neeluaukud, mis suurvee ajal matkarajal kõndijatele huvitavat ja vaatamängulist elamust pakuvad.

Praeguse Vedra territooriumil oli varem koguni viis väiksemat asundust: Vedra, Tui, Iiatse, Kunda ja Eringe külad. Riigikorra muutus ja

keerulised ajad jätsid oma jälje ka Vedra elanike arvule - 1939. a oli külas 170 elanikku, 1977 vaid 33. Täna on siin 52 püsielanikku ja see arv on suure tõenäosusega tõusu teel, kuna uutele asukatele on pakuda mitmeid elamukrunte.

Huvitava kokkusattumusena tegutsevad üsna mitmed vedrakad meditsiinivaldkonnas - kes siis ei teaks Oru piirkonna perearsti Ljudmilla Briljovat. Lisaks leiab meilt pereõde, hooldusõdesid, tegevusterapeudi, hambaarsti ning abivahendite infoportaali AbikÄpp.ee haldaja. Kui töötavast pensionärist perearst Veski talus väljateenitud puhkust pidama jääb, on arstide leeri loota värsket verd Männa talu suvitajast perepoja näol, kel arstiõpingud pooleli.

Vedras elab Oru raamatukogu ja postipunkti juhataja. Tema naabri, Kaprihansu talu peremehe laotud pikk ja kaunis kiviaed saab ilmselt järgmiseks muinsusmälestiseks - on ju külas olemas ka oma muinsuskaitsepetusiast. Asjatundjaid leidub veel raamatupidamise, kinnisvara ning inseneeria vallas. Kel omal talumajapidamine või juured maal, neil on ehitus ja remont tuttav või suisa elukutseks saanud. Kahjuks viivad nende kuldsed käed

ikka põhja poole, nii sõidavad Soome ja Vedra vahet vähemalt kuue talu peremehed. Loodame, et nende naised seda enam kaua välja ei kannata ja nad loovad koos ühe Vedra ehitusfirma.

Kangru talu maadel saetakse ja lõhutakse küttepuid ning puhastatakse kalavõrke - see kõik viitab Läänemaal ja mujalgi tuntud Halukalurile. Siit saab küsida ka transpordi ja töseteenust väikekalluriga.

Küla vahel võib kohata Männiku talu hobustega ratsutavaid peretütreid. Püsielanike kõrval on mitmeid majapidamisi, kus käiakse suvitamas või puhkamas. Siin rahustavad oma närve sõiduõpetaja,

Haapsalu Veevärgi ametnikud, res-toranipidaja, jt ettevõtjad.

Mesilasi on Vedras peetud üle saja aasta: täna sumisevad mesilaspere-d Risti, Marjasoo, Andruse, Tamme ja Tänava talu aedades. Head korjemaad toovad siia ka teisi lähipiirkonna mesinikke, kelle mesilagrupid külas paiknevad.

Aga nagu elus ikka, ei ole kõik vaid ilus, kena ja põnev. Oru kandi kü-lade ümarlaual käis endine valla-vanem Ülo Loorens välja mõtte, et järgmine kaunis küla võiks tulla Oru piirkonnast. Vedral on sinna pikk tee minna - praegu saab kohalike kolekohtade konkursil võidu Kündra-Tõnu kinnistu prügimägi.

Äsjaloodud külaseltsi üheks ees-märgiks on selle probleemi lahendamine.

Koos on korda saadetud juba nii mõndagi – aastatetaguse esimese lapsukesena toimusid Pataka bus-sijaama ehitustalgud. Möödunud sügisel sai valitud külavanem ja välja antud oma küla kaart ning aasta lõpus istuti koos naabrite, Mõisaküla rahvaga jõululõkke ääres. Tulevikuplaanidest mõlgub mõtteis oma külaplatsi rajamine ning küla esmamainimise 500. aastapäeva tähistamine.

*Lauri Lilleoks ja
Peeter Kuusksalu*

SALAJÕE

Esmakordselt 1397. aastal mainitud Salajõe küla territooriumile jääb kohale nime andnud karstijõgi ning hulk allikaid. Jõgi oli piiriks mõisamaade vahel – parempoolne kallas kuulus Salajõe ja vasakpoolne Uuemõisa mõisale (Vedra küla). Üheks soodustavaks teguriks pühasustuse kujunemisel on tõenäoliselt olnud Salajõe sobivus vesiveski rajamiseks. Juba 1726. a adramaarevisjonis esinevad veskiga seotud talunimed - Veski-Hindreku, Veski-Tooma jm.

Salajõe mõisa suur ja kaunis kahe-korruseline barokkstiilis peahoone valmis 1770ndatel. Tänapäevaks on paekivist mõisahoonest säilinud vaid veidi põhikorruse müüre, kaks mantelkorstent ning võlvitud la-

gedega soklikorrus. 1899. aastast hakkas toonane mõisnik August Knauf seniste rentnikega talude ostu-müügilepinguid sõlmima. Eesti Vabariigi algusaastail said oma osa ka Vabadussõjas võidelnud - nii kujunes endise mõisasüdame maadele Salajõe asundus. Talude kosumiseks ei jagunud aega kuigi pikalt, tulid sõidud külmale maale, mitmed talud jäid tühjaks. Kolhoosielu edenedes rajati endise Aua talu maadele 4-korteriline maja ja Peetri kadbrikku 3 ühepereelamut. Endise Kadarpiku talu maadele rajati 2 veiselaut ja sigala, millest taasise-seisvumise järel on üks olnud kasutuses loomalaudana ja kaks hoonet puu- ja söetöökojana.

Küla paikneb Läänemaa suurimal karstialal. Suurvee ajal võib maa-aluste vooluteede läbilaskevõime suurened 2,2 kuupmeetrini sekundis. Salajõe karstiorg ja suurim tõusuallikas Tiberna auk moodustavad Salajõe maastikukaitseala. Allikaile rajatud kaevudest on külas läbi asustuse ajaloo ammutatud väga kvaliteetset joogi- ja tarbevett – see on meie paiga eripära. Kahjuks on viimase 20 aasta jooksul allikad mudastunud ja kaevuvesi meenutab lahjat kohvi.

Suur osa küla territooriumist on hõlmatud Silma looduskaitsealaga. Kaitstakse liigirikast linnustikku,

rohumaadel kasvavaid käpalisi ja muid üleujutatavatele aladele iseloomulikke taimi.

Juba mõningad aastad tegutseme külaseltsina, oleme puhastanud külatee ümbrust, Salajõe kaldaid, Kabelimäge võsast ja tormimur-rust. Tõsine ettevõtmine oli ummistatud Tiberna allika puhastamine setetest ja võsa eemaldamine, seda tegevust on toetanud Keskkonna-amet. Selle aasta üks ettevõtmisi on Kärbla kanali äärmiselt lagunenud silla uuendamine.

Vahest me peame ikka pidu ka – su-vel saab kolm aastat, kui tähistasi-me küla 620. aastapäeva. Sagedami-ni koguneme arutamaks hetkeseisu veevõitluses või korraldame mõne sellele probleemile tähelepanu juh-tiva sündmuse - paepäev, ruuba-retro, matk „Astu sohu“ jm. Nagu ajakirjanduse kaudu teada, taotleb Kekkilä juba aastaid luba kaevan-duse oluliseks laiendamiseks, mis hakkaks suure tõenäosusega nega-tiivselt mõjutama Niibi raba ümb-ruse külasid laiemalt... . Siinkohal täname Lääne-Nigula valla spetsia-liste senise toetava suhtumise eest meie asjaajamistes.

„Külarahvast oo na väheks jäänd, a kis veel oo, need oo sitked kui kada-kad ja kõbad kui kibid. Meil oo kul-laste kätega meha, kis ehitavad ja

remondivad majasi, seadmesi ja autusi. Meite Jaagul oo oma teenuse virma, kus remondib veuautusi. Muist teevad pikkasi rekkavedusi, et kraamivahetus ikke riikis sesse ja välla käiks. Üits munsterdab kenasi puukujusi ja koolitab koeri, toine seilab kaugetel ilmameredel, üits kirjutab kinuilmidele muusikat, toin mõtlib oma peaga kenasid hoonesid välla. Ja kui sol peaks ehituse asjas ilust kivimaterjali tarvis olema, graniiti või nii, siis selles suab Aivari käest avitust, tal terve niisuke virma kohe. Aga Viktor vaaritab juustu ja sõira, et jagub teistelegi mekkimiseks.

Ja naased oo meil kah õite kanged ning visa hengega, harivad oma aedu ja hoolitsevad perede eest. Üits koolitab ammetikoolis lapsi süia tegema. Toine noustab vanembaid, killel oma lastega pallu muresi, aga oma pead lahutab jões õnge leutades või maiusi meisterdades või aeda kujusi nikerdades. Üits abistab abivajajaid ja toine jälle valvab pangas rahva raha. Aga meie Laine kasvatab astelpajusi nõnna pallu, et jagub teistelegi. Mare topib aia- ja metsakraami purki ning pudelisse, vai hoopistükki pliita kohale kuivama ja kui

kellengil peaks imu ühe õige saunamõnu järele olema, siis kütab suitsusauna koa särtsuma. Marjele meeldib näputöö, uied pajalapid võid ta käest suada. Maarahval peab ikke tagavarasi olema eese ja teestegi jauks, seda näitab jälle praegane aeg iseäranis kangeste.

Tule meitele külla, kui sool kodo midagist targemat teha põle mette. Elame veel veel või veeta!?"

Mare Urbas
Salajõe Külaselts

UUGLA

Arheoloogiliste leidude põhjal on teada, et Läänemaa I-II sajandi üks kahest asustatud piirkonnast oli just siinkandis – Uugla Veskimäel asus keskmisest suurema pindalaga muinasküla. Mõis tekis otse küla lähedale ning tõrjus küla maid enda alla võttes mujale. 1323. a kuulus küla Johannes de Udenkole, esimesed teated Uugla rüütlimõisa kohta on aastast 1421, viimasteks omanikeks enne maade riigistamist oli Knorringite pere.

Veel praegu mäletavad vanema põlvkonna kohalikud Uugla rüütlimõisa hoone, eriti saali ning pargi ilu ja suursugusust. Siin toimusid rahvatantsijate, puhkpilliorkestri ja rikkalike müügiletidega jaanipäeva tähistamised, peeti võrkpallivõistlusi. Uugla mõis oli enne sõda Oru kandi inimeste põhiliseks kogunemiskohaks.

1939. oli Uuglas elanikke 124, 2020. 1. jaanuari seisuga 38. Täna on Uugla meie kandis nagu omaette tööstuspiirkond. Lipulaevana kõige ees Oru kandi üks kuulsaimaid kaubamärke - 1987. a loodud

ja tänaseks Eesti suurimaks ulukilihatoodete tootjaks kasvanud Linnamäe Lihatööstus, kus töötab 50 usinat kätepaari - enamuse Läänemaa ja Haapsalust. Kel huvi lihatööstuse töökasse perekonda tööle minna, võib julgesti ühendust võtta.

Ligi kümmekond aastat on Uuglas toimetanud üle-eestilise kaupluste võrgustiku loonud Kangadžungel. Alguses olid siin vaid laopinnad, täna toimub kibekiire e-poe tellimuste komplekteerimine ja pakkimine ning plaanis on ka õmblustöö mahtu suurendada. Mõlemas valdkonnas on lisatööjõud väga oodatud!

Looduskosmeetika tootja LUMI on Tartu kandist Uuglasse kolimisega lootusrikkal lõpusirgel. Lisaks tootearendusele, müügile veebis ja edasimüüjate juures, on välja töötatud ka professionaalsed hooldused salongide jaoks. Uuglas hakkab toimuma tootmistegevus, klientide nõustamine ning kohapeal plaanitakse pakkuda erinevaid protseduure - sellest saab üks mõnusalt sumisev terviseoas.

Külaelanike seast võib leida mitmekülgsete teadmiste ja oskustega inimesi ning teenusepakkujaid. Raamatupidamine ja lilleseadmis-kunst, kullerteenus ja ohtlike puude langetamine, puutöö ja küpsetamine, esindatud on IT valdkond, ei puudu ka põllumajandusettevõtja. Mendimäe Mesi OÜ pakub linnu-magusat, Passi talu perenaine valdab heledatest jahudest loodusliku juuretiseiga sourdough leiva (*pildil*) tegemise kunsti. Hobikorras harrastatakse võrkpalli, tegeletakse aianduse, permakultuuri ja kanakasvatusega. Head nõu saab koe-rakasvatuse ja vuttide pidamise kohta.

Veskimäel elab üks tore ja tark mees, legendaarne ilmavaatleja, kes võib ajaloost, Uugla arheoloogilistest kaevamistest ning ilma hingeelust nii mitmeidki põnevaid lugusid vesta.

*Uugla küla elanikke küsitles
Eve Tamm-Hinno*

MAAL ELAMISE PÄEVAST

Ka sel aastal osaleb Oru piirkond 26. septembril toimuval Maal elamise päeval, et anda kohalikele ettevõtlikele inimestele võimalust oma tegemisi natuke laiemalt tutvustada.

Kava on veel täpsustamisel, kuid on teada, et taas on avatud Saunja külas asuvad Silma õpikoda ning puuvilja- ja viinamarjakasvatusega tegelev Haava talu. Linnamäel saab külastada värskelt valminud Maali maja ja ORUMERI ruume. LASi majas on avatud kohvik, kohal on Pindi kinnisvaramaaklerid.

Jalukse külatee alguses, endise kaupluse taga on asunud pelgupaigaks nimetatud muistis - ringikujulise kraavi ja madala valliga siseõue taoline piiratud ala, kus asunud ka kaev. Üle tee on ohvikivi ja II aastatuhande II poolde dateeritud ohverdamispaigana tuntud hiietammik. Rahvasuu pajatab, et kord ammusel ajal olevat Jalukse küla talupojad mõisniku poolt oma eluasemetelt, viljakatelt mõisapõldudelt, ümberasustatud soo- ja rabaservale ning nii need esimesed talud Jalukse kanti tekkisidki.

1726. aastal oli külas 8 talu, 1939. a 32, elanikke 143. Külas on tegutsenud koguni kaks palvemaja – üks oli baptistide, teine vennastekoguduse liikmetele.

Kool on Jalukses läbi aegade väga olulist rolli mänginud. Esimene kool avati 1868. a (nimetati mõisa järgi Uugla algkooliks), mis aastate möödudes kooliperele kitsaks jäi. 1913. alustati õppetööd uues, oma küla ehitusmehe projekti järgi ehitatud hoones, mis suleti 1965. aastal. Koolimaja kasutati küla kinosaalina, õpilasmaleva elukoha, siin oli “Kalevipoja” kolhoosi kontor ja söökla. Maja hävis tulekahjus 1986. Väike maakool oli aga oma õpilaste südamesse jäänud - aastatel 1988-2003 toimusid Helve Tuulemäe algatusel rahvarohked koolikokkutulekud.

2005. a loodi Jalukse külaselts. Kooskämiskohana taastati Maimu Laanbergi ja tema pere eestvedamisel keset küla asuv endine pritsikuur.

Korraldati talguid, külapidusid ja väiksemaid koosistumisi. Meeles peeti sünnipäevalapsi, koostati ja loeti ette luuletusi, toimusid harivad loengud põnevate lektoritega, jagati reisimuljeid. Külaelu üheks sõlmpunktiks oli Jalukse pood, mille kohvikunurgas toimusid Jalukse ja Keedika inimeste tähtpäevade tähistamised ning kohviõhtud.

Täna on Jalukse külas 62 elanikku. Lisandunud on uusi aktiivseid inimesi ning külaelu on saamas uut hingamist. Möödunud kevadel toimusid talgupäeva raames Jalukse seltsimaja korrastustööd.

Ametimeestest on külas esindatud bussi-, ekskavaatori- ja kaubaveoautojuht, torumees, kokk, politseinik ja kinnisvaramaakler, metsakorraldaja, raamatupidajad, lihatööstuse- ja hooldekodutöötajad. Kasvatatakse mägiveiseid, peetakse kanu. On paberkäsitöö harrastaja, rahvatantsija, massöör, mitmed spordi-, õblemise, savi- ja aiatööhuvilised. Matsu talu peretütar oskab kauneid muustris kindaid sokke ja kampsuneid kududa ning täiendab end käsitöö alal Haapsalu kolledžis. Imelist lilleseadmisoskust valdab Laastu talus toimetav Erika Lillekunsti poe omanik. Kel huvi saab Pärdi talu peremehelt ammutada teadmisi viinamarjade kasvatamisest, neid on tal paar-kümmend sorti ja pidevalt on käimas uute isendite katsetamine.

Jalukse külarahvas

UUED ALGUSED JALUKSE KÜLAS

22. detsember 2019. On lõunane aeg, kui saabume Tallinnast Läänemaale Jalukse külla. Autos meie pisike peremina, abikaasa ja kaks poega. Hinges on ärev tunne, kuid see on vist elus kannapöördeid tehes loomulik. Majas sagivad ringi veel need, kes peagi lahkuvad. Õigepea ulatavad nad meile võtmed ja saadame nad lehitusega teele. Istun diivanile ja mõtlen tuhandele seiklusele, mis mind siin ees ootab. Esimesel ööl ei saa magada, sest kõik on harjumatuult vaikne.

Neli kuud hiljem: kolimistuhin ammu möödus, uni on magus. Isegi vana lagunenud ait on juba maha lammutatud. Kevad pressib nii uksest kui aknast sisse ja hingest on ärevusetunne kadunud. Millega see on asendunud? See on asendunud rahulolu ja siira rõõmuga. Rõõmuga, sest ma elan maal! Rõõmuga, sest mu perel on oma kodu! Ja rõõmuga, sest ma saan olla osa sellest ägedast kogukonnast. Iga uus tutvus Jalukses ja Linnamäel on olnud nii soe ja sõbralik. Kõik need toredad inimesed, kellega olen siiani kokku puutunud kinnitavad mulle, et valisime koduks väga armsa koha.

Ja arvan, et maal elades oleks ikka hea teada, kes on su kõrval – no nii juhuks, kui on vaja põõsastele hobusesõnnikut või kaaslast mälumängule. Usun, et palju toredaid kohtumisi on alles ees ning see on kõigest algus. Sest siin me nüüd oleme, Aaviku talu uus pererahvas, kel plaan on jääda pikemaks.

*Janne Rau
Jalukse küla Aaviku talu perenaine*

HELGA MÄLLO MÄLESTUSKIVI AVAMISEST

Suur-suur tänu Oru kooli vilistlastele, kes on toetanud Helga Mällo mälestuse jäädvustamist ning panustanud Linnamäe pargis oleva mälestuskivi juurde pingi ja infotahvli soetamisse (loe lisa las.ee Koduloo rubriigist).

Annetusi saab jätkuvalt teha
ORU KULTUURISELTS MTÜ arveldusarvele:
EE031010220280713220,
märksõnaks „TOETUS LINNAMÄE PARGILE“

Otsustasime lükata mälestuskivi avamise järgmise aasta kaunisse kevadeaega, et üritusse saaks kaasata ka Oru kooli õpilasi, kes eriolukorra tõttu on käesolevaks õppeaastaks koolitee juba lõpetanud.

**ALJONA
ILUTUBA**
LINNAMÄEL

- *MANIKÜÜR, PEDIKÜÜR
- *KULMUDE JA RIPSMEDE VÄRVIMINE
- *KÕRVA, NINA, NABA AUGUSTAMINE
- *DEPILATSIOON

Helista ja broneeri aeg: 529 5675

Taas algab Silma Õpikojas põnev laagrisuvi

Silma Õpikoda asub vaikses ja eraldatud Saunja külas, keset loodust. Juba kümme aastat oleme korraldanud laagreid. Sel aastal peame laagrivõimaluse pakku- mist eriti oluliseks, kuna laste ja noorte kevad möödus tavapärasest rohkem toas ja ekraanide ees veetes. Siin pööratakse tähelepanu sellele, et lapsed viibiksid palju õues ja liiguksid aktiivselt. Telefonide ja nutiseadmete kasutamisele oleme seadnud piiranguid. Selle asemel on meil linnuvaatlustornid, parv, telkimine ja taluloomad. Korraga võtame kuni 20 last. Umbes selline piirarv on meil laagri- tes olnud kogu aeg, et tekiks kodusem tunne.

Meie laagrite kohta saad rohkem uurida siit:
<https://www.silmalk.ee/lastelaagrid/>

ALATES 1. JUUNIST ON WANA KOOLI KOHVIK AVATUD

E - R 10.00 - 14.00

WanaKooliKohvik

Knitwear by JL käest on võimalik kudumeid osta kui ka tellida.

Valikus on palju erinevaid tooteid- kampsunid, kindad, sokid, kaelussal- lid, peapaelad, mütsid. Ka beebidele saadaval mõnusaid ja pehmeid alpa- ka -või meriinovillast esemeid.

Küsi lisaks: knitwearbyjl@gmail.com
või 56847617

Vaata lisaks IG: [knitwearby_jl](https://www.instagram.com/knitwearby_jl) ja FB:
[https://www.facebook.com/
Knitwearbyjl-109744573747724/](https://www.facebook.com/Knitwearbyjl-109744573747724/)

Neile, kes soovivad omal käel veidi matkata

Vahetult enne õpikoda jääb tee peale RMK Saunja matkarada, mis lõppeb linnu- vaatlustorniga. Ka õpikoja õuel on linnuvaatlustorn. Hetkel on looduses alanud orhideede õitsemise aeg. Meil võib kohata kuldkinga ja halli käppa. Kes soovib orhideede bioloogia ja kaitse kohta rohkem teada, saab tellida retke koos juhenda- jaga. Kes soovib rohkem omal käel ringi liikuda, võib katsetada nutirada.

Juhiseid looduses liikumise reeglite kohta leiad intrenetilehelt www.loodusega-koos.ee

Kui sul tekkis küsimusi ja sa sooviksid rohkem meie tegemiste kohta teada saada, siis oleme väga hea meelega valmis vastama.

Silma Õpikoja juhendajad

Kaja Loorens kajaloorens@gmail.com tel: 512 1544
Marko Valker marko.valker@gmail.com tel: 5667 8621

Raplamaa ringreisist Oru piirkonna seinakaardini

Kohaliku Omaalgatuse Programmist toetuse saanud ja aprilli alguses toimuma pidanud Oru kandi külade Raplamaa ringreis tuli eriolukorra tõttu asendada ohutu, inimeste kogunemist vältivaks tegevuseks. Nii sai Regiost tellitud Oru piirkonna 15 küla suur ja talunimedega seinakaart, mida on hea abivahendina võimalik kasutada külade koosolekutel, ümarlaual või misiganes piirkonna üri- tustel.

Infolehe väljaandmist toetas Kohaliku omalagatuse programm ja MTÜ Linnamäe Arenguselts.

Ettepanekud ja info:
eve@las.ee, tel. 5667 9002